

Patrycjusz Zarębski

Politechnika Koszalińska

KONKURENCYJNOŚĆ OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

THE COMPETITIVENESS OF RURAL AREAS ON THE EXAMPLE OF ZACHODNIOPOMORSKIE PROVINCE

Słowa kluczowe: konkurencyjność, specjalizacja, współczynnik lokalizacji, obszary wiejskie

Key words: competition, specialization, localization factor, rural areas

Abstrakt. Przedstawiono metody pomiaru konkurencyjności oraz poziom konkurencyjności obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego. Opisano trzy metody oceny: współczynnik lokalizacji, indeks specjalizacji i indeks koncentracji. Analiza konkurencyjności wykazała, iż obszary wiejskie województwa zachodniopomorskiego wykazują dość dużą koncentrację względem świadczenia usług turystycznych, przemysłu oraz nowoczesnych usług. Głównymi determinantami przewag konkurencyjnych względem wymienionych sekcji gospodarczych są walory przyrodnicze warunkujące rozwój usług turystycznych oraz renta położenia obszarów wiejskich względem dużych ośrodków miejskich.

Wstęp

Zmiany, jakie mają miejsce w gospodarce światowej oraz gospodarkach wielu państw są determinowane postępowaniem technologicznym oraz innowacyjnymi rozwiązaniami, m.in. z zakresu logistyki i usług teleinformatycznych. Nowoczesne rozwiązania techniczne, takie jak: internet, łącza satelitarne, telefonia bezprzewodowa, sprzyjają dynamicznemu rozwojowi obrotów handlowych na całym świecie, a co wydaje się najważniejsze, są ważnym łącznikiem wielu gospodarek bez względu na fizyczne odległości między nimi. Rozwój środków transportu oraz systemów logistycznych powoduje znaczne obniżanie kosztów dostarczenia towarów na odległe rynki. Istotną rolę w wymianie handlowej odgrywają duże aglomeracje dobrze skomunikowane z pozostałymi uczestnikami sieci logistycznej. Są to najczęściej obszary wysoce zurbanizowane, które stanowią ważne ośrodki gospodarcze w kraju. Interesujące wydaje się, jak więc w tak tworzących się strukturach gospodarczych kształtuje się konkurencyjność obszarów wiejskich, których potencjał społeczny i ekonomiczny jest relatywnie dość niski.

Celem badań była ocena konkurencyjności obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego względem obszarów wiejskich pozostałych województw oraz ocena wewnątrzregionalnych przewag konkurencyjnych. Podjęto próbę odpowiedzi na pytania, które rodzaje działalności gospodarczej na obszarach wiejskich w województwie zachodniopomorskim można uznać za konkurencyjne oraz czym są one uwarunkowane.

Teoretyczne rozważania na temat konkurencyjności regionalnej

Konkurowanie jest rozumiane jako rywalizacja lub współzawodnictwo. Uwarunkowania procesu konkurowania odnoszą się do sytuacji, w której jest więcej niż jeden podmiot rywalizujący, przy czym przedmiot rywalizacji jest ograniczony w czasie i przestrzeni, co wskazuje na potrzebę konkurowania. W zależności od celu rywalizacji, liczby podmiotów rywalizujących, a także zasięgu można wyróżnić różne ujęcia konkurencyjności. Ze względu na obszar konkurowania i złożoność tego procesu możemy mówić o ujęciu mikro-, mezo- i makroekonomicznym [Łażniewska i in. 2012, Gorynia 2009, Olczyk 2008]. Ujęcie mikroekonomiczne odnosi się do zdolności konkurowania przedsiębiorstwa z innymi podmiotami, czego przejawem jest zdolność

do generowania zysku lub zdobycia udziału na rynku. Są to więc wszystkie te działania, które prowadzą do osiągnięcia zamierzonego celu przy uwzględnieniu czynników zewnętrznych w sensie działań innych podmiotów, jak też czynników ekonomicznych, politycznych oraz prawnych. Poziom makroekonomiczny obejmuje wszystkie elementy funkcjonowania gospodarki jako całości, czego efektem jest produktywność, która może być wyrażona PKB lub wskaźnikami poziomu i jakości życia obywateli. Państwa mogą konkurować przez formułowanie polityk, budowanie strategii rozwoju ukierunkowanych na jakościowe zmiany instytucjonalne, tworzenie wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, a także budowanie kapitału ludzkiego. Poziom pośredni zmierza do oceny zdolności optymalizowania endogenicznych zasobów wykorzystywanych w procesie konkurowania. Obszarem analizy są często gałęzie gospodarki, branże, które skupiają większą liczbę podmiotów. Poziom ten również odnosi się do regionu, przez co mówi się o konkurencyjności regionalnej lub lokalnej.

Ze względu na przedmiot procesu można w ramach konkurencyjności regionalnej odnieść się do aspektów ekonomicznych, społecznych lub związanych ze stanem środowiska przyrodniczego, przy czym podmiotem w tym procesie mogą być jednostki administracyjne, np. gminy, powiaty lub województwa.

Zakres ekonomiczny rywalizacji odnosi się do realizacji takich celów, jak: wzrost gospodarczy, zwiększenie lokalnych lub regionalnych dochodów, budowa potencjału rozwojowego, pozyskiwanie funduszy zewnętrznych i inwestorów krajowych lub zagranicznych. Istotnym zadaniem w przypadku obszarów wiejskich jest również zatrzymanie w regionie posiadanych czynników produkcji, w tym szczególnie kapitału ludzkiego. Pomiar efektów rywalizacji można wykonać przy wykorzystaniu wskaźników, które odnoszą się do poziomu i jego zmian poziomu, np. PKB, dochodów własnych gmin, liczby osób zatrudnionych w gospodarce, jak też liczby podmiotów gospodarczych.

W obszarze społecznym głównym celem konkurowania jest wysoki poziom życia ludności, który to może być dość szeroko definiowany ze względu na złożoność zagadnienia. Wynika to głównie z dużej liczby składowych decydujących o poziomie i jakości życia, wśród których wymienia się m.in.: poziom zdrowia, możliwość uczestniczenia w procesie edukacji, stan infrastruktury społecznej, stan środowiska przyrodniczego czy dochody ludności i pomoc społeczna. O wysokim poziomie konkurencyjności danego regionu mogą świadczyć relatywnie wysokie oceny syntetycznych wskaźników grupujących wymienione obszary lub oceny poszczególnych wskaźników cząstkowych: poziomu wykształcenia, liczby obiektów użyteczności publicznej, dochodów na jednego mieszkańca.

Trzeci zakres, który jest ważnym składnikiem zrównoważonego rozwoju obejmuje stan środowiska przyrodniczego, w którym tworzone są dwa obszary – ekonomiczny i społeczny. Wzajemne interakcje między nimi powodują, iż często muszą być analizowane na zasadach współzależności. Przykładowo, rozwój produkcji zwiększa zatrudnienie i dochody ludności, ale jednocześnie może powodować zanieczyszczenie środowiska i wpływać na stan zdrowia i jakość życia mieszkańców danego regionu.

Na efektywność konkurowania mają wpływ wszyscy uczestnicy życia gospodarczego i społecznego w regionach, zarówno podmioty gospodarcze, instytucje i władze lokalne, jak i sami mieszkańcy. Zatem o konkurencyjności regionu może też świadczyć funkcjonowanie lokalnych grup działania, które realizując wspólnie przedsięwzięcia, budują konkurencyjną pozycję względem pozostałych regionów. Budują one wspólnie regionalny produkt o swoistych cechach i walorach, który również jest przedmiotem porównań w ramach rywalizacji.

W przypadku badań nad konkurencyjnością można analizować potencjał, a także przewagi konkurencyjne w trzech wcześniej wymienionych obszarach: ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Te ostatnie odnoszą się do uzyskanej przewagi w oparciu o wartości wskaźników w badanym regionie względem regionów konkurencyjnych.

Metoda oceny konkurencyjności regionów

Do pomiaru konkurencyjności wykorzystano współczynnik lokalizacji oraz indeksy specjalizacji i koncentracji Krugmana, bazujące na analizie struktury badanej zmiennej w układzie sektorowym i regionalnym. Opis współczynników oraz indeksów wykorzystywanych w badaniach nad konkurencyjnością można znaleźć w pracach Suheckiego i Antczaka [2010] oraz Łązniewskiej i współautorów [2012].

Analiza zbioru regionów R w przestrzeni ($r = 1, 2, \dots, R$) odnosi się do wartości zmiennej przyjętej na potrzeby badania $X: \{x_1, x_2, \dots, x_R\}$. Kluczowym zadaniem jest ocena wartości zmiennej X ze względu na strukturę, czyli podobieństwo lub rozproszenie wartości zmiennej, jak też ich koncentrację w regionach. W celu prowadzenia analizy w warunkach porównywalności między obserwacjami, w analizach przestrzennych stosuje się drugą zmienną Z , zwaną zmienną wagową. Do analizy przestrzennego rozmieszczenia relacji stosunkowych między zmiennymi X i Z można wykorzystać współczynnik lokalizacji:

$$LQ_r^i = \frac{u_r^i}{w_r}$$

gdzie:

u_r^i – udział indywidualnej obserwacji regionalnej X dla r -tego regionu w wartości całkowitej i -tej kategorii przekrojowej,

w_r – udział indywidualnej obserwacji regionalnej Z dla r -tego regionu w wartości całkowitej i -tej kategorii przekrojowej.

Wartość współczynnika $LQ > 1$ oznacza, że dany region ma większy udział obserwacji X niż udział obserwacji Z w danym regionie. $LQ \approx 0$ oznacza, że analizowane rozkłady obserwacji X i Z są podobne. Natomiast wartości $LQ < 1$ oznaczają niedobór analizowanej obserwacji względem pozostałych obserwacji.

W badaniach nad konkurencyjnością regionów można wykorzystać również indeks specjalizacji Krugmana, który definiuje się jako sumę różnic bezwzględnych między udziałami sektorowymi zatrudnienia w określonym r -tym regionie w zatrudnieniu ogółem tego regionu u_r^i a udziałami zatrudnienia sektorowego ogółem w całkowitej krajowej liczbie zatrudnionych (u_i).

$$K_r = \sum_{i=1}^S |u_r^i - u_i|$$

Indeks przyjmuje wartości z przedziału $[0, 2]$, przy czym wyższe jego wartości wskazują na wyższą specjalizację regionu.

W celu wyznaczenia kluczowych sektorów gospodarki regionalnej można zastosować indeks koncentracji Krugmana, który jest sumą różnic absolutnych między udziałami regionalnymi zatrudnienia w określonym sektorze w zatrudnieniu ogółem regionu (u_r^i) a udziałami zatrudnienia regionalnego ogółem w całkowitej krajowej liczbie zatrudnionych (u_r)

$$K_i = \sum_{r=1}^R |u_r^i - u_r|$$

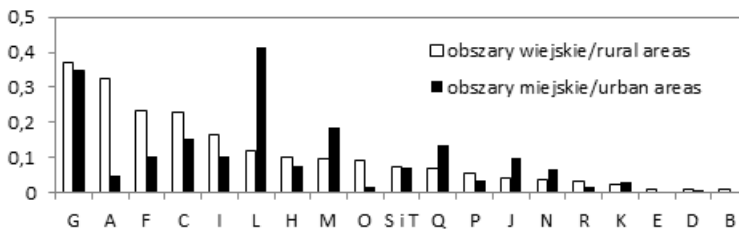
Ze względu na dostępność danych i późniejszą możliwość ich porównania na różnych poziomach taksonomicznych, zaprezentowane współczynniki i indeksy obliczono, wykorzystując dane dotyczące liczby podmiotów w 2011 r. w podziale na sekcje PKD 2007¹.

¹ A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – pozostała działalność usługowa, T – gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

Konkurencyjność obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego na tle polskich regionów

Obszary wiejskie w Polsce w 2011 r. obejmowały 93% powierzchni kraju, jednocześnie gromadząc na tej powierzchni 39% populacji [BDL 2013]. Dysproporcje pomiędzy udziałem powierzchni i zaludnienia wynikają z procesów urbanizacji i koncentracji ludności w miastach. Z tego zestawienia wynika słabsza pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich względem miast, które oferują m.in. miejsca pracy, dostęp do infrastruktury społecznej, a także wyższe dochody, co w ogólnej ocenie wpływa na wyższy poziom życia. Wciąż otwarte jest jednak pytanie, na ile obszary wiejskie mogą konkurować między sobą i które rodzaje działalności gospodarczej koncentrują się i przyczyniają do ich specjalizacji.

Na obszarach wiejskich w Polsce (według PKD 2007) występuje koncentracja przedsiębiorstw głównie sektorów związanych z handlem i naprawami (G), rolnictwem (A), budownictwem (F) przetwórstwem przemysłowym (C) oraz usługami związanymi z zakwaterowaniem i gastronomią (I) (rys. 1). Dla porównania, obszary miejskie uzyskały najwyższe indeksy koncentracji w stosunku do usług związanych z rynkiem nieruchomości (L), handlu i napraw (H), oraz nowoczesnych usług, takich jak działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) (rys. 1).

Rysunek 1. Wartości indeksów koncentracji dla obszarów wiejskich województw według PKD 2007 w 2011 r.
Figure 1. Values of concentration indices for rural regions by NACE section 2007 in 2011

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL GUS 2013

Source: own calculations based on the LDB CSO 2013

W korzystnej sytuacji są obszary wiejskie, które położone są w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast, dzięki czemu stanowią atrakcyjny teren dla lokalizacji inwestycji mieszkaniowych oraz przenoszenia niektórych działalności gospodarczych poza granice miasta. Szczególnie dotyczy to regionów o wysokim poziomie urbanizacji i dużej gęstości zaludnienia. Wokół dużych aglomeracji miejskich powstają zakłady produkcyjne, które wykorzystują rentę położenia względem dużych rynków pracy o korzystnej strukturze i jakości kapitału ludzkiego, a także rynków zbytu. Na obszarach wiejskich rozwija się budownictwo mieszkaniowe ze względu na relatywnie tańsze tereny pod inwestycje, jak również ze względu na walory wypoczynkowe i komfort jaki zapewnia życie z daleka od dużego miasta. Obserwuje się także koncentrację działalności związanych z usługami turystycznymi, takimi jak zakwaterowanie oraz gastronomia. Dotyczy to głównie obszarów wiejskich bogatych w walory turystyczne, w tym przede wszystkim walory przyrodnicze, takie jak dostęp do morza, jezior i terenów górskich.

Obszary wiejskie woj. zachodniopomorskiego mają dość wysoką specjalizację, na co wskazuje relatywnie wysoka wartość indeksu specjalizacji Krugmana ($K_r = 0,344$). Analiza specjalizacji pozwoliła wyłonić te sekcje, które w przypadku tego województwa można uznać za konkurencyjne względem sekcji w pozostałych województwach (tab. 1). Wysoką specjalizację województwa determinują głównie sekcje związane z usługami turystycznymi (sekcja I, $LQ = 3,2$), produkcja energii (sekcja D, $LQ = 1,7$), obsługa rynku nieruchomości (sekcja L, $LQ = 1,5$), usługi związane z kulturą, rozrywką i rekreacją (sekcja R, $LQ = 1,4$) oraz rolnictwem (sekcja A, $LQ = 1,3$). Otrzymany wynik potwierdzają uwarunkowania województwa dla rozwoju przedsiębiorczości, wśród których wskazuje się głównie rolniczy charakter regionu oraz walory przyrodnicze w postaci dostępu do Morza Bałtyckiego, plaż i licznych jezior.

Specjalizacja obszarów wiejskich woj. zachodniopomorskiego jest przestrzennie zróżnicowana, na co wskazują wartości indeksu specjalizacji Krugmana wyznaczone dla wszystkich gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w województwie. Najwyższą specjalizację można stwierdzić w przypadku gmin wiejskich: Dobra (Szczecińska) ($Kr=0,397$), Mielno (0,279), Rewal (0,253), Kołbaskowo (0,183), Ustronie Morskie (0,181), Kołobrzeg (0,175) oraz gmin miejsko-wiejskich: Police (0,311), Goleniów (0,271), Gryfino (0,250), Międzyzdroje (0,242), Gryfice (0,236), Choszczno (0,164). Gminy Rewal, Mielno, Ustronie Morskie oraz Kołobrzeg uzyskały przewagę konkurencyjną głównie w obszarze świadczenia usług turystycznych. Natomiast pozostałe gminy z grupy o wysokiej specjalizacji uzyskały przewagę konkurencyjną w zakresie przetwórstwa przemysłowego, usług informatycznych i komunikacyjnych, usług finansowych, obsługi rynku nieruchomości oraz nowoczesnych usług związanych z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną.

Tabela 1. Specjalizacja obszarów wiejskich województw według sekcji PKD 2007 w 2011 r.
 Table 1. Specialization rural regions by NACE section 2007 in 2011

Woje- wództwa/ Provinces	Współczynnik lokalizacji LQ / Localization factor LQ																				Indeks specja- lizacji/ Specia- lization index
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S T		
Dolnośląskie	1,0	1,4	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,8	1,2	1,1	0,7	0,8	1,1	1,1	1,0	0,242	
Kujawsko- pomorskie	1,1	1,2	0,9	2,3	1,3	0,9	1,0	1,1	0,7	0,8	1,1	1,1	0,9	1,0	1,0	0,9	1,3	1,0	1,0	0,237	
Lubelskie	0,9	1,2	0,8	1,3	0,9	1,0	1,1	1,1	0,7	0,7	1,0	0,7	0,8	1,0	1,9	1,2	0,9	1,1	1,2	0,269	
Lubuskie	1,4	1,0	0,8	1,0	1,5	0,9	1,0	1,1	1,0	0,8	1,0	1,6	0,9	1,1	0,7	0,8	1,1	1,2	1,0	0,110	
Łódzkie	0,9	1,7	1,2	1,4	1,0	0,8	1,1	0,9	0,7	0,8	0,9	0,6	0,8	0,8	1,6	1,0	0,9	1,0	1,0	0,270	
Małopolskie	0,7	0,5	1,1	0,5	0,9	1,2	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0	0,5	0,9	0,9	0,7	1,1	0,9	1,0	0,9	0,486	
Mazowieckie	1,1	1,1	0,9	0,6	1,0	0,9	1,1	1,0	0,7	1,5	1,0	0,9	1,3	1,2	1,0	1,1	0,9	0,8	0,9	0,519	
Opolskie	1,4	0,6	1,0	0,4	0,8	1,2	0,9	0,8	1,0	0,8	1,1	1,3	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	1,1	1,1	0,137	
Podkarpackie	0,7	1,2	1,1	0,6	0,8	1,0	1,0	1,2	0,9	1,0	1,0	0,4	0,9	0,7	1,2	1,3	0,9	1,4	1,2	0,297	
Podlaskie	1,8	1,5	0,9	1,6	0,7	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	1,0	0,7	0,9	0,9	1,8	1,0	1,1	1,1	1,2	0,131	
Pomorskie	1,0	0,9	1,2	1,6	1,0	1,1	0,8	0,9	1,5	0,9	0,9	1,4	1,0	1,0	0,6	1,0	1,0	1,0	1,0	0,236	
Śląskie	0,6	0,7	1,2	0,6	1,1	1,0	1,1	1,0	1,1	1,1	1,2	0,7	1,0	0,9	0,7	0,9	1,0	1,1	1,0	1,148	
Święto- krzyskie	0,6	0,9	0,9	0,9	1,1	1,1	1,2	1,1	0,8	0,7	1,0	0,5	0,8	0,7	1,4	1,0	0,8	0,7	1,0	0,183	
Warmińsko- mazurskie	1,8	1,3	0,9	1,6	1,2	0,9	0,8	0,8	1,0	0,8	0,9	2,0	0,8	1,1	1,1	1,1	1,3	1,1	1,1	0,184	
Wielkopolskie	1,3	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,7	1,1	1,0	1,3	1,1	1,0	0,9	1,0	1,0	0,8	1,0	0,324	
Zachodnio- pomorskie	1,3	0,5	0,8	1,7	0,8	1,0	0,9	0,9	3,2	0,7	1,0	1,5	0,9	1,0	0,6	0,7	1,4	1,0	0,8	0,344	

$LQ > 0$ wysoka specjalizacja/high specialization, $LQ < 0$ niska specjalizacja, im wyższe oceny K_r , tym wyższy poziom specjalizacji/low specialization, the higher K_r assess the higher the level of specialization

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL GUS 2013

Source: own calculation based on LDB CSO 2013

Wnioski

1. Konkurencyjność jest definiowana ze względu na przedmiot i podmiot badań, co w dalszej kolejności determinuje metody jej pomiaru. Pomiar może odnosić się do uwarunkowań tworzących przewagi konkurencyjne, może także badać efekty pozycji konkurencyjnej w postaci struktury zatrudnienia lub liczby podmiotów gospodarczych w ujęciu strukturalnym.
2. Wyniki oceny konkurencyjności obszarów wiejskich wskazują na dużą koncentrację takich działalności, jak handel, przemysł przetwórczy, budownictwo oraz usługi turystyczne, które stanowią przewagi konkurencyjne tych regionów. W przypadku pozostałych sekcji PKD obszary wiejskie analizowanych województw charakteryzują się podobnymi strukturami przedsiębiorczości.
3. Na konkurencyjność obszarów wiejskich w woj. zachodniopomorskim w dużym stopniu wpływają czynniki lokalizacyjne, a w szczególności położenie względem dużych ośrodków gospodarczych, które są głównym źródłem produkcji w regionie. W takich układach obszary wiejskie pełnią funkcję zaplecza dla rozwoju przestrzennego miast i przenoszenia na ich teren produkcji oraz funkcji mieszkaniowych. Wyjątek stanowią obszary wiejskie, które dzięki walorom przyrodniczym osiągają przewagi konkurencyjne ze względu świadczenie usług turystycznych.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych, GUS, Warszawa, www.stat.gov.pl, dostęp 14.03.2013.
- Gorynia M. 2009: *Konkurencyjność na różnych poziomach systemów gospodarczych*, [W:] M. Gorynia, E. Łaźniewska (red.), Kompendium wiedzy o konkurencyjności, PWN, Warszawa.
- Łaźniewska E., Chmielewski R., Nowak P. 2012: *Definicje, modele i studia nad regionalną konkurencyjnością*, [W:] *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje, strategie, przykłady*, PWN, Warszawa.
- Olczyk M. 2008: *Konkurencyjność podmiotów – ujęcie teoretyczne*, [W:] N. Daszkiewicz (red.), *Konkurencyjność. Poziom makro, mezo i mikro*, PWN, Warszawa.
- Suhecki B., Antczak E. 2010: *Koncentracja i specjalizacja w przestrzennych analizach ekonomicznych*, [W:] B. Suhecki (red.), *Ekonometria przestrzenna. Metody i modele analizy danych przestrzennych*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa.

Summary

Author of the study attempted to answer the question: what are the methods for measuring competitiveness, and what is the level of competitiveness of rural areas in Zachodniopomorskie voivodship? Described three methods of assessment: the location factor; the index of specialization and concentration index. Competitiveness analysis showed that rural areas in Zachodniopomorskie Voivodeship have relatively high concentrations of the benefits of tourism, industry and modern services. The main determinants of the competitive advantages of business are listed under natural values determining the development of tourism and rural rent position relative to large urban centers.

Adres do korespondencji
dr Patrycjusz Zarębski
Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych
Katedra Polityki Ekonomicznej i Regionalnej
ul. Kwiatkowskiego 6e, 75-343 Koszalin
tel. (94) 343 91 62
e-mail: patrycjusz.zarebski@tu.koszalin.pl